

Gertrudie Boersen en Sjan Verhoeven

Slimmer dan de juf

Waarom hebben conceptueel denkende leerlingen
en studenten het zo moeilijk op school?

Amsterdam
University
Press

Slimmer dan de juf

**Waarom hebben conceptueel denkende leerlingen
en studenten het zo moeilijk op school?**

Gertrudie Boersen en Sjan Verhoeven

Amsterdam University Press

Inkijkexemplaar

Inhoud

Voorwoord	11
1. Inleiding – Niet naar school willen	13
1.1 Dit boek is voor ouders, hun kinderen én alle andere volwassenen die op school hebben gezeten	13
1.2 Het ligt niet aan jou of aan jouw kind, maar aan het schoolsysteem	16
1.3 Wat heb je aan dit boek?	19
2. De intelligentie van het conceptuele brein	23
2.1 Labels die vaak samengaan	23
2.2 We zijn niet gestoord	26
2.3 We hebben een dominante hersenhelft	28
2.4 Twee verschillende hersenhelften = twee denkstijlen	30
2.5 Een glijdende schaal in denkstijlen en in labels	33
2.6 De taalverwerking in het brein	35
2.7 Taaldenkers versus Beelddenkers	38
2.8 De verschillen in logica van lijndenkers en conceptueel denkers	40
2.9 Conceptueel denkers zijn snelle denkers	42
2.10 Andere logica geeft 'foute' antwoorden en verwarring	44
2.11 Conceptueel denkers kijken en luisteren breder	46
2.12 Alle conceptueel denkers zijn hooggevoelig	49
2.13 Sterk associatief vermogen leidt tot goede ideeën	53
2.14 Hoe leren conceptueel denkers?	55
2.15 De nadelen en de nadelige gevolgen van het conceptuele denken	57
2.16 Het vaak te hoge ambitieniveau van conceptueel denkers	59
2.17 De aangepaste conceptueel denkers – een nog meer onzichtbare groep	62
3. Stigmatiserende (voor)oordelen over conceptueel denkers	65
3.1 De dwangbuis van de executieve functies	65
3.2 De mythe van de lage verwerkingssnelheid	68
3.3 School veroorzaakt een slechte concentratie bij conceptueel denkers	70
3.4 Het werkgeheugen wordt verkeerd getest	72
3.5 Dyslexie, TOS en dyscalculie staan los van intelligentie	74
3.6 De gebreken van IQ-testen en disharmonische profielen	77

3.7	Onderpresteren door hoogbegaafde kinderen	80
3.8	Dubbele minderheden worden vaak niet gezien	85
4.	Conceptueel denkers passen niet in het schoolsysteem	89
4.1	De geschiedenis van ons schoolsysteem	89
4.2	School is een lineair ingericht systeem	92
4.3	Ontwikkelingen in onderwijsland die het er niet beter op maakten	96
4.4	Toename van labels in het onderwijs	99
4.5	Neurodiversiteit is een onbekend gegeven op scholen	102
4.6	Prestatiedruk wordt doorgespeeld naar leerlingen	105
4.7	Fouten maken mag niet	108
4.8	Hoe ondermijn je het plezier in lezen?	110
4.9	Conceptueel denkers leren op school niet hoe ze moeten studeren	116
4.10	Het beeldende denken is regelmatig een storende factor op school	120
4.11	De manier van beoordelen werkt in het nadeel van conceptueel denkers	123
5.	Ons schoolsysteem werkt intellectuele uitsluiting in de hand	127
5.1	Leerlingen gaan voldoen aan de verwachtingen	127
5.2	Je wel of niet aanpassen aan het schoolsysteem	130
5.3	Te strenge docenten en ouders	132
5.4	Kapitaalvernietiging onder conceptueel denkers komt vaak voor	135
5.5	Verveling alom	138
5.6	De motivatie om naar school te gaan is laag	142
5.7	De meeste 'thuiszitters' zijn conceptueel denkende leerlingen	144
5.8	Het is niet jouw schuld	149
6.	Conceptueel denkers worden dubbel getroffen door stress	151
6.1	Waarom veroorzaakt school zoveel stress?	151
6.2	Wat is stress?	154
6.3	Symptomen van stress	156
6.4	Wat gebeurt er in de hersenen bij stress?	158
6.5	Gestreste lijndenkers doen het beter op school dan gestreste conceptueel denkers	162
6.6	Conceptueel denkers zijn sneller overprikkeld	165
6.7	Je best doen op school is een vorm van vechten	169
6.8	Uitstelgedrag is vaak een vorm van vluchten	174
6.9	Een black-out hebben is een vorm van bevriezen	176
6.10	Veel stress geeft veel negatieve gedachten	179
7.	School is een bron van stress en trauma	183
7.1	Ons schoolsysteem genereert een laag zelfvertrouwen	183
7.2	Op school verandert stress vaak in faalangst en trauma	186
7.3	De grootste trauma's van conceptueel denkers	190
7.4	Trauma's van vroeger bepalen onze reacties van nu	193

7.5	Veel schuld- en schaamtegevoelens bij conceptueel denkers	198
7.6	Pesten op school is desastreus voor het zelfvertrouwen	202
7.7	Zelfmedicatie, drank, drugs en andere verslavingen	206
8.	Hoe kan je kind school overleven?	209
8.1	Wat kun je als ouder doen?	209
8.2	Wat helpt om school te overleven?	217
8.3	Stress verminderen om effectiever te leren	223
8.4	Tot slot	228
	Gebruikte literatuur en aanraders	231
	Eindnoten	239
	Dankwoord	251
	Over de auteurs	253
	Internetlinks	255

Voorwoord

Hoe ver ga je om te bewijzen dat je het kan, dat je het waard bent, dat je er mag zijn? Iemand als Charlie ging daar bijvoorbeeld heel ver in. Ondanks het feit dat hij al vanaf de basisschool te horen kreeg dat hij 'het' niet kon, dat hij zichzelf niet wijs moest maken dat hij ook maar iets kon bereiken en daar ook nog mee werd gepest, bleef hij koppig doorleren. Je zou kunnen zeggen dat zijn koppigheid eigenlijk een grote innerlijke kracht was die hem probeerde te beschermen tegen die negatieve oordelen.

Hij werkt nu als software engineer, maar spreekt inmiddels ook Spaans, heeft een astronautenopleiding gedaan en bestudeert humanistiek. Zelf zegt hij dat hij dit voor 70 procent vanwege het plezier en de uitdaging doet en dat het voor 30 procent vanuit een 'zich moeten bewijzen' voortkomt. Wij denken eerder dat het 40 om 60 procent is en dat deze bewijsdrang grotendeels een gevolg is van zijn schooltrauma's. Ondanks het feit dat hij op vele fronten allang heeft bewezen dat hij het wel kan, voelt Charlie zich namelijk nog dagelijks onzeker, staat hij nog vaak in de overleefstand en is daardoor – inmiddels wel veel minder – nog steeds regelmatig prikkelbaar. Het verhaal van Charlie is één van de vele verhalen van klanten die wij dagelijks in onze praktijk horen.

Charlie is ook een ouder en zoals hem zijn er velen: vaders en moeders die een label hebben zoals dyslexie, ADHD, TOS, ADD, autisme, dyscalculie, dyspraxie (DCD), hoogbegaafdheid of combinaties daarvan, met kinderen die op school dezelfde problemen ervaren als zichzelf. Vaders en moeders die tobben met de vraag hoe ze hun kind een betere schooltijd kunnen geven dan zichzelf hebben gehad. Die regelmatig worstelen met hun eigen school-

trauma's en die het label dat ze zelf hebben niet of maar ternauwernood kunnen accepteren.

In die acceptatie van een label is het belangrijk om te weten wat dat label precies inhoudt, op welke manieren je daar naar kunt kijken en volgens ons ook wat de talenten en kwaliteiten zijn die daarbij horen. Dat komt allemaal aan bod in dit boek.

Dat die talenten en kwaliteiten ruimschoots aanwezig zijn wordt gelukkig steeds meer bekend, maar in ons schoolsysteem worden die helaas vaak niet gezien. Daar wordt vooral gefocust op de vaardigheden waar leerlingen en studenten met een label minder goed in zijn: leren lezen, leren schrijven, leren rekenen, stilzitten, je op één ding concentreren, veel herhalen, dingen nadoen precies zoals de docent het doet, routinematige dingen doen. Vaardigheden die op school zo belangrijk worden gevonden dat iedere leerling die daar minder goed in is gaat denken dat het aan hem of haar ligt. Als je daarin vastloopt op school krijg je als leerling of student veel stress, presteer je slechter en kunnen er zich nare situaties voordoen zoals Charlie die ook heeft meegemaakt.

Op volwassen leeftijd kan diezelfde stress je regelmatig blokkeren, maar soms kan het je ook ver brengen. De bewijsdrang heeft Charlie veel gebracht als je ziet wat hij nu allemaal kan en weet. Maar je kunt je ook afvragen wat het hem gekost heeft? Veel jongeren en volwassenen als Charlie krijgen namelijk op een gegeven moment een burn-out of krijgen last van depressieve gevoelens.

Daarom is dit een belangrijk boek en moest het geschreven worden. Sterker nog, we konden er simpelweg niet mee stoppen omdat alles wat wij over dit onderwerp weten, verteld moest worden. Het wilde de wereld in. We hopen daarom ook van

harte dat dit boek veel mensen bereikt: in de eerste plaats mensen die zich in bovenstaande labels herkennen, ouders, partners, jongeren en kinderen en natuurlijk ook docenten, onderwijskundigen, collega's, leidinggevenden, hulpverleners en begeleiders. Wij wensen iedereen toe dat het leven met een label een stuk gemakkelijker wordt door dit boek, voor jouzelf, voor je kind, voor je leerling of voor wie dan ook.

Veel leesplezier!

1. Inleiding – Niet naar school willen

‘Een school is een van oorsprong vrije ruimte.’

(Vertaling van het Griekse woord ‘scholè’)

1.1 Dit boek is voor ouders, hun kinderen én alle andere volwassenen die op school hebben gezeten

Wanneer ga je je als ouder of verzorger zorgen maken over je kind? Als je kind een label krijgt zoals ADHD, dyslexie, TOS, ADD, autisme, dyscalculie, dyspraxie (DCD), hoogbegaafdheid, of combinaties daarvan? Als je kind op school stilletjes in een hoek van het schoolplein staat en zich er niet bij voelt horen, zich anders voelt? Als het thuis gaat schelden, schreeuwen, met spullen gaat gooien of met deuren gaat smijten als jullie het huiswerk bespreken? Als je kind op weg naar school expres de andere kant op fietst? Als je ziet dat je kind vreselijk zijn of haar best doet om alles goed te doen? Als je kind op school de lessen verstoort en regelmatig de klas uit wordt gestuurd? Als je kind zich ongelukkig voelt op school, vaak buikpijn heeft of aankondigt niet meer te willen gaan?

Vermoedelijk in alle gevallen, en terecht. Alle kinderen zijn van nature nieuwsgierig en willen juist dingen leren, dus als dat leren op school niet soepel verloopt, is er echt iets aan de hand. Dit boek gaat over deze kinderen en jongeren en wat je als ouder kunt doen om hen te helpen, te begeleiden en de stress te verminderen.

Overigens worden alle bovengenoemde labels uitgelegd aan het begin van hoofdstuk 2.

Ben je zelf ook zo'n kind geweest?

Dit boek is ook voor alle volwassenen die zelf zo'n kind zijn geweest en nog steeds last hebben van bijvoorbeeld:

- een negatief zelfbeeld en onzekere gevoelens;
- stress op momenten dat je juist moet presteren;
- gedachten dat je niet goed genoeg bent of dom bent;
- het idee dat je onder je niveau werkt.

In dit boek leggen we uit welke rol ons schoolstelsel daarin heeft gespeeld en nu nog steeds speelt, welke stress dit veroorzaakt heeft en geven we tips en oefeningen in hoe je daarmee om kunt gaan. En misschien ben je tegelijkertijd ook wel een ouder die niet wil dat je kind hetzelfde overkomt als wat jou overkomen is. Want tenslotte heeft je kind heeft het tenslotte niet van een vreemde: minstens één van de twee ouders heeft dezelfde denk- en leerstijl als hun kind omdat deze genetisch bepaald is. Dan heeft dit boek een dubbel effect.

Voor iedere volwassene met een label als ADHD, dyslexie, TOS, ADD, autisme, dyscalculie, dyspraxie (DCD) en hoogbegaafdheid, is dit een

verhelderend boek. We introduceren ook termen als schoolstress, schooltrauma en intellectuele uitsluiting. Geen gemakkelijke termen, maar kinderen en jongeren met een label hebben het over het algemeen veel moeilijker op school.

We hebben het in dit boek expliciet over labels en niet over diagnoses, omdat we deze fenomenen vooral vanuit het begrip neurodiversiteit willen benaderen en niet vanuit het medische perspectief. Vanuit het perspectief van neurodiversiteit zijn al deze labels geen stoornissen, dus dat is de eerste positieve boodschap in dit boek. Ook al heb je een label, je bent niet gestoord.

Jonathan, 15 jaar, 4 HAVO: ‘Ik laat op school niet veel van me zien, ik houd me op de achtergrond, stel mij verdekt op. Ik wil geen aandacht, ook al weet ik dat het tegen me werkt. Het zit ook niet in mij om contact te maken met docenten, ik vind de meeste vakken toch stom. Nu denken ze dat ik niet aanwezig ben bij de les. Hierna wil ik naar de filmacademie, ik weet dat ik mijzelf daar meer moet

laten zien. Volgens mij komt dat wel goed, ik ga pas aan de slag als iets interessant is, dan raak ik gemotiveerd. Dan kost het me geen energie, maar levert het mij energie op. Nu kost school mij alleen maar energie.’

Geen kritiek op individuele docenten, maar op het schoolsysteem an sich

We hopen met dit boek ook docenten en andere begeleiders van kinderen en jongeren op scholen en in het onderwijs te bereiken, omdat het hen veel inzichten en handvatten kan bieden. Als je dus docent bent en dit boek leest, weet dan dat we een groot respect hebben voor jou en jouw werk.

Dit is dan ook het moment om een nadere toelichting op de titel ‘Slimmer dan de juf’ te geven. De ‘juf’ moet je zien als een vertegenwoordigster van het schoolsysteem, niet als de juf of docente die je van school kent of die je misschien zelf bent. Het woord is in dit verband meer bedoeld als oertype en de synoniemen voor dat woord leverden geen

pakkende titel op, dus voel je er als docent vooral niet door aangesproken. Verder gaat dit boek over conceptueel denkende leerlingen en studenten die regelmatig op een te laag schooltype terecht komen vanwege hun label en die bijvoorbeeld veel vragen stellen in de klas die niet passen in het lesprogramma van die dag. Ze zijn daarom vaak ‘slimmer’ dan wat er die dag of dat moment van hen wordt gevraagd, ook al hebben ze dat zelf niet altijd in de gaten. Daarover meer in de hoofdstukken 4 en 5.

Als je dus docent of beleidsmaker in het onderwijs bent en je leest de verhalen van de kinderen, jongeren en volwassenen in dit boek, schrik dan alsjeblieft niet zo dat je stopt met lezen. De kritiek van hen op het schoolsysteem, en regelmatig ook op individuele docenten, is niet gering. Omdat wij er van uitgaan dat docenten hun werk goed willen doen en van hun werk houden, zien wij eventuele negatieve reacties van docenten op hun leerlingen of studenten vooral als een symptoom van een schoolsysteem dat te star is en te weinig aansluiting op deze leerlingen en studenten biedt.

We hebben het in dit boek heel bewust over ‘het schoolsysteem’, omdat individuele scholen ook afhankelijk zijn van wetgeving, financiering en allerlei andere voorschriften vanuit de overheid. Met het schoolsysteem bedoelen we dus de hele organisatie die er om scholen en docenten heen zit: het Ministerie van Onderwijs, bestuurders en beleidsmakers op gemeentelijk, provinciaal en nationaal niveau, inspectie-organen, toezichthouders en allerlei adviesorganen. Samen is dat een erg groot, en daardoor log systeem waarbinnen docenten vaak weinig ruimte hebben om iets extra’s voor hun leerlingen te doen of om de dingen in de klas anders te doen.

Hoge uitval op scholen onder leerlingen met een label

Dat er vanuit vele hoeken kritiek is op ons schoolsysteem is niet zo verwonderlijk, want de cijfers liegen er niet om. Alleen al in Nederland gaan er ruim 60.000 kinderen niet naar school omdat ze zich er niet thuis voelen, ze geen passend schoolaanbod krijgen of omdat ze gewoonweg niet meer willen. Een nog groter aantal leerlingen in dezelfde

leeftijd, maar liefst 279.700, krijgt geen volwaardig onderwijs, wat in de praktijk betekent dat zij op de gang moeten werken, dat ze slechts worden 'beziggehouden' of anderszins. Dit is maar liefst 11 procent van de schoolgaande kinderen en jongeren in Nederland.¹ In het Verenigd Koninkrijk is in 2023 een onderzoek gedaan onder bijna 950 kinderen die niet meer naar school wilden en daaruit blijkt dat maar liefst 92 procent van deze kinderen een label hebben zoals hierboven benoemd. Het probleem is het grootst bij kinderen met autisme, zij maken in dit onderzoek ruim 83 procent van de thuiszitters uit.² En dat zijn dan alleen nog maar de thuiszitters. Het aantal kinderen en jongeren dat zich in dat systeem ongelukkig voelt, is vele malen groter. Hoe hoog dit soort aantallen in België zijn, is niet of nauwelijks onderzocht. Wel is bekend dat in de afgelopen tien jaar de schooluitval in België nog nooit zo hoog was: 1 op de 7 leerlingen verlaat het secundair onderwijs zonder diploma.³

Ouders met hun handen in het haar

Terug naar de ouders en verzorgers die zich boos, verdrietig, onzeker of wanhopig voelen als hun kind niet meer naar school wil gaan of ze zien dat hun kind zo ongelukkig is en die zich niet begrepen voelen door de onmacht of onwil van scholen om daar iets aan te doen. Veel ouders voeren thuis en op school een voortdurende strijd om ervoor te zorgen dat hun kind wel naar school gaat, om hun kind hoop op betere tijden te geven, om voorwaarden op school te creëren waardoor hun kind wel in dat schoolsysteem past. In die strijd ervaren veel ouders bureaucratie vanuit het schoolsysteem, wei-

nig begrip, kennis en medewerking vanuit school en verliezen daardoor het vertrouwen in het onderwijsstelsel. Daarnaast strijden ze ook vaak tegen hun eigen gevoelens van onmacht en onzekerheid, en worstelen zij met een gebrek aan kennis over het label dat hun kind heeft gekregen. Wellicht kampen zij ook met hun eigen schooltrauma's. Dit boek wil ook daarin behulpzaam zijn, om je eigen schooltrauma's te herkennen en te erkennen, daarover te gaan praten, ze een plek te geven en ze daardoor in ieder geval niet aan je eigen kind door te geven.

Dat je eigen kind hetzelfde moet meemaken als jij, is voor veel ouders een zwaar gelag en weerhoudt veel volwassenen met een label er soms zelfs van om zelf kinderen op de wereld te zetten. En dat is dan weer een groot gemis voor onze maatschappij, want ook in de toekomst hebben we deze kinderen hard nodig.

Voor jullie en voor jullie eventuele kinderen hebben wij dit boek geschreven.

Dit boek is ook voor jou

Verder is dit boek ook bedoeld voor volwassenen zonder label, die zichzelf en hun eigen denk- en leerstijl, maar ook die van hun partners, collega's, medewerkers of de kinderen van broers of zussen willen leren begrijpen. Of je dat nu voor jou persoonlijk doet of vanuit professionele interesse, des te meer mensen hier kennis over hebben, des te blijer wij worden en er mogelijkheden zullen ontstaan om ons schoolsysteem te verbeteren. En daar hebben we allemaal weer baat bij.

1.2 Het ligt niet aan jou of aan jouw kind, maar aan het schoolsysteem

De kinderen en jongeren die in dit boek aan het woord komen zijn het over één ding helemaal eens met elkaar: school is (vaak) niet leuk. Dat geldt zeker niet voor alle kinderen en jongeren en zelfs niet voor alle kinderen en jongeren met een label zoals ADHD, dyslexie, TOS, ADD, autisme, dyscalculie, dyspraxie (DCD) en hoogbegaafdheid. Er zijn heel veel factoren die maken dat de schooltijd wel of geen leuke tijd is voor kinderen en jongeren, factoren waarvan we een aantal zullen behandelen in dit boek.

Allemaal conceptueel denkers

Wat kinderen en jongeren met bovengenoemde labels met elkaar gemeen hebben is dat zij een andere manier van denken hebben. Een manier van leren en denken die anders is dan het lineaire denken van de meerderheid van alle andere leerlingen, studenten en docenten, en die wij conceptueel denken noemen. Deze term is ook wel bekend als beelddenken, maar wij vinden de term beelddenken te beperkt omdat niet alle kinderen met een label per se in dezelfde soorten plaatjes, beelden of filmpjes denken. Wanneer je die manier van denken daarnaast gaat omschrijven als het denken in ideeën, concepten, visies, abstracte gedachten zonder taal, dan herkent ieder kind of volwassene met bovengenoemde labels zich in die manier van denken. Vandaar dat wij in onze praktijk en ons werk een 'grotere' term zijn gaan gebruiken.⁴ Deze manier van denken is meer associatief en creatief dan lineair, kijkt veel meer naar de verbanden en overeenkomsten dan naar de verschillen, kijkt naar het grote geheel en minder naar de details, werkt meer 'top-down' dan 'bottom-up'. We vertellen daar in hoofdstuk 2 alles over.

Vanuit het perspectief van kinderen en jongeren

In dit boek staan vooral de kinderen en jongeren met deze manier van denken centraal. We zullen in eerste instantie nauwelijks ingaan op hoe je deze kinderen begeleidt of opvoedt, maar willen je vooral hun perspectief laten zien, inzicht geven in hun

manier van denken en leren en een inkijkje geven in hoe zij school (hebben) ervaren. Wellicht dat je in deze verhalen ook situaties of ervaringen van jezelf herkent. Hun verhalen zijn afkomstig uit de bijna 1900 klanten die wij in onze coach- en trainingspraktijk hebben begeleid en illustreren onze kennis die we in dit boek met je willen delen. De wetenschappelijke basis halen we vooral uit boeken en artikelen uit met name de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk en kun je via de noten achter in het boek terugvinden.

Gertrudie, 60 jaar, schrijver: 'Als volwassene heb ik jarenlang 's nachts dromen gehad waarin ik weer op de middelbare school zat en mijn examens opnieuw moest doen terwijl ik in de droom wist ik dat ik volwassene was. Ik zat dan weer hard te blokken, was te laat voor het examen, had het niet gehaald of moest een her doen enz. Als ik dan wakker werd, voelde ik mij alleen maar ellendig en onrustig. Nu ik weet dat dromen hun eigen taal en beelden hebben, realiseer ik mij dat ik zeker tot mijn 55ste jaar altijd het idee heb gehad dat ik ergens aan moest voldoen. Ik had het gevoel dat ik beoordeeld werd,

bekeken werd, dat ik mezelf moest bewijzen en dat het nooit goed genoeg was wat ik deed. Daarin zie ik ook hoe vormend mijn schooltijd voor mij als volwassene is geweest en in sommige dingen nog steeds is.'

Neurodiversiteit: onbekend maakt onbemind

De termen beelddenkers of conceptueel denkers en neurodiversiteit zijn binnen ons schoolsysteem helaas nog erg onbekend. Het denken in stoornissen met de bijbehorende namen van labels als autisme, ADHD of dyslexie wordt al veel vaker gebruikt, al schiet de kennis daarover vaak erg tekort. Onderzoek naar de in dit boek genoemde labels wordt vaak vanuit een medisch perspectief gedaan. Dat richt zich dan op specifieke en kleine onderdelen in ons gedrag, in ons lichaam of onze hersenen en een bepaald resultaat is dan al gauw

alleen maar 'goed' of 'fout' omdat het wordt vergeleken met hoe iets 'normaal' in ons gedrag of in het lichaam gaat. Wij kijken liever naar deze labels vanuit een groter perspectief en halen er de psychologie, de neuropsychologie, de anatomie, de geschiedenis en onze hele evolutie als mensheid bij om allerlei aspecten rondom deze labels te kunnen verklaren en daardoor tot de ontdekking te komen dat het eigenlijk geen stoornissen zijn. Die visie op labels is nog helemaal niet ingeburgerd, maar wint wel steeds meer terrein.

De term neurodiversiteit sluit daar nauw op aan en biedt een ingang om deze labels positiever te benaderen. Het gaat uit van verschillen in hoe de hersenen georganiseerd zijn, hoe zij informatie verwerken en hoe talenten en kwaliteiten over mensen verdeeld zijn. Net zoals we in ons uiterlijk en onze fysieke bouw verschillend zijn van elkaar, zijn onze hersenen dat ook. De meerderheid van de mensen is wat wij lijndenkers of lineaire denkers noemen; conceptueel denkers vormen een minderheid. Ons schoolstelsel is vooral gebaseerd op deze lineaire manier van denken en dat maakt dat conceptueel denkende leerlingen daar vaak niet inpassen. Hun manier van denken en doen wordt dan al gauw als iets afwijkends gezien, daarvoor wordt nu door velen de term neurodivergentie gebruikt. In tegenstelling tot 'neurodiversiteit' benadrukt die term weer het afwijkende karakter van conceptueel denkers en hun breinen. Een label blijft dan toch een diagnose en daarmee is de toon gezet: er is iets mis met deze leerlingen of studenten. Dat is een standpunt waar wij ons erg tegen verzetten. Voor ons is het bestaan van neurodiversiteit als manier om naar onze hersenen te kijken, een van de belangrijkste onderliggende uitgangspunten voor alle hoofdstukken in dit boek.

Er bestaan veel stigma's en misverstanden over conceptueel denkers

Zowel in het onderwijs, in de GGZ, op de werkvloer als in onze gehele maatschappij bestaan veel misverstanden, stigma's en (voor)oordelen over de verschillende labels, heel oude, maar ook heel nieuwe. We nemen in hoofdstuk 3 de belangrijkste onder de loep, waaronder de verschillende mythes dat mensen met ADHD, hoofdbegaafdheid

of ADD zich niet zouden kunnen concentreren en dat het werkgeheugen van veel conceptueel denkers niet goed werkt. We leggen uit hoe disharmonische profielen in IQ-testen ontstaan en waarom het zo zonde van ieders energie is om mensen met labels te gaan trainen in de zogenaamde executieve functies.

Bella, 18 jaar, 5 HAVO: 'Ik heb altijd veel moeite gehad met talen en doordat ik nu weet hoe het in mijn hoofd gaat, kan ik er beter mee omgaan. Ik praat er weinig over met mijn vriendinnen dat ik dyslectisch ben, ook al weten ze het wel. Ik werk vooral heel hard om niet buiten de boot te vallen. Die dyslexie is ook iets dat op mijn schouders drukt

en ik denk al gauw dat iets mijn eigen schuld is. Ik had ook altijd een slecht zelfbeeld, maar dat is nu veel minder. Ik zou willen dat iedereen weet hoe wij denken en hoe wij leren en dat we daarin anders, maar niet minder zijn.'

Conceptueel denkers passen niet in ons schoolstelsel

Als kinderen en jongeren niet kunnen meekomen op school, slechte prestaties leveren, zich er niet thuis voelen, is de neiging vanuit het schoolstelsel zelf om de 'schuld' daarvoor bij het kind zelf neer te leggen. Daarvoor zijn meerdere oorzaken, die we allemaal in hoofdstuk 4 uitleggen. Omdat het schoolstelsel zo lineair is ingericht, wat vanuit haar geschiedenis heel goed te verklaren is, en het stelsel geen rekening houdt met leerlingen en studenten met andere denk- en leerstijlen, is het heel logisch dat zij in de knel komen, slechter presteren en veel vaker uitvallen. We maken een uitgebreide analyse van alle factoren die hierin een rol spelen, zoals de lineaire organisatie van lesmethoden, de huidige prestatiedruk in het onderwijs, het feit dat het bestaan van neurodiversiteit zo onbekend is, dat er een cultuur in het schoolstelsel is waarin geen fouten gemaakt mogen worden en dat de manier van beoordelen niet past bij hoe conceptueel denkers denken en leren.

Ons schoolsysteem werkt intellectuele uitsluiting in de hand

In ons schoolsysteem is het voor conceptueel denkers moeilijk om te overleven. Of ze moeten zich enorm aanpassen aan dat systeem, of vallen uit. De 'oplossing' die binnen het schoolsysteem zelf wordt gekozen is om veel conceptueel denkende leerlingen naar een te laag schoolniveau uit te laten stromen waardoor zij volgens ons relatief vaak intellectueel uitgesloten worden, zoals we in hoofdstuk 5 laten zien. Letterlijk betekent dit dat zij onder andere aan het einde van de basisschool vaak een advies voor vervolgonderwijs krijgen dat lager is dan dat zij qua intelligentieniveau aan zouden kunnen. De strijd van ouders om hen op het goede onderwijsniveau te krijgen, wordt nog steeds vaak verloren en daarom zitten er zoveel leerlingen op bijvoorbeeld het VMBO die 'slimmer dan hun juf' zijn. Ze laten dan zien dat ze bepaalde vaardigheden al lang beheersen, meer kennis over een vak hebben dan in de les wordt aangeboden of zich stierlijk vervelen in de klas.

School veroorzaakt stress en trauma bij conceptueel denkers

We zijn ervan overtuigd dat minstens 50 procent van alle negatieve kenmerken waar kinderen, jongeren en volwassenen met een label last van hebben, worden veroorzaakt door stress. In hoofdstuk 6 leggen we uit wat stress is en welke gevolgen dit heeft voor het conceptueel denkende brein. Veel conceptueel denkers hebben een label dat als iets negatiefs wordt gezien en alleen dat geeft al stress. Omdat ze niet in het schoolsysteem passen, krijgen ze minder complimenten, slechtere cijfers en presteren zij over het algemeen slechter op school. Dat geeft stress, maar diezelfde stress zorgt er ook weer voor dat de kenmerken die bij het gestelde label horen verergerd worden.

Velen van hen hebben door hun schooltijd dan ook een trauma opgelopen en dat werkt voor velen door tot in het volwassen leven, wat ernstige gevolgen heeft voor hun functioneren in het werk. Hoe dat werkt, waarom dat is en voor een klein deel ook wat je daaraan kan doen, beschrijven we in hoofdstuk 7.

Schooltrauma is een nog weinig gebruikte term. Vaker wordt er bij kinderen en jongeren gesproken van leerstoornissen, ontwikkelingsstoornissen of ontwikkelingstrauma, maar die termen vinden wij misleidend. Dan wordt het probleem toch weer bij het kind neergelegd, alsof er iets in de ontwikkeling van het kind niet goed gaat als gevolg van een 'intern' probleem. Het probleem ligt wat ons betreft in de interactie tussen conceptueel denkende kinderen en een schoolsysteem dat over het algemeen te star is, onmachtig is om het juiste onderwijs aan deze kinderen te bieden en in te kunnen spelen op hun manier van leren. Ook daarin willen we jou en je kind de boodschap geven dat er niets mis met je is als je een label hebt.

Er is wat aan te doen

Die conceptuele manier van denken en leren van mensen met een label is in onze maatschappij hard nodig om als mensheid vooruit te komen en herbergt veel kwaliteiten en talenten die in dit boek regelmatig aan bod komen. Niettemin ondervinden jij en je eventuele kinderen door die andere manier van denken dagelijks problemen en daar is wat aan te doen. In hoofdstuk 8 geven we je tips en oefeningen mee om de schoolstress van nu of van vroeger te verminderen en geven we ouders en hun kinderen tips die helpen om school sowieso wat gemakkelijker te overleven. Tips en strategieën die passen bij jouw eventuele conceptuele manier van denken om effectiever te studeren of te werken, komen in ons volgende boek aan bod.

1.3 Wat heb je aan dit boek?

‘Had ik dit maar eerder geweten, dan had mijn leven er heel anders uitgezien! Dan was mijn leven veel gemakkelijker geweest!’

Het is een zin die wij in ons werk vaak te horen krijgen. Logisch ook, omdat begrippen als neurodiversiteit, conceptueel denken, lijndenken, leer- en denkstijlen, in onze maatschappij en daarmee ook in ons schoolsysteem, vaak nog erg onbekend zijn.

Een ander en positief beeld over mijn brein

Om je een beeld te geven van wat dit boek jou kan opleveren, geven we een aantal quotes van de kinderen, jongeren en volwassenen die wij in onze praktijk hebben gehad. Quotes over wat het hen heeft opgeleverd om meer over het conceptuele denken te weten, waarom ze niet in het schoolsysteem passen en wat stress met hen doet:

- Het is fijn om te horen dat ik anders denk, dat ik een conceptueel denker ben en dus niet raar. Ik vind het namelijk helemaal niet fijn als mensen zeggen dat ik een stoornis heb.
- Als ik nu iets in de klas of de vergadering moet vertellen, begrijpen ze mij beter.
- Ik vind verslagen maken nog steeds niet leuk, maar haal er nu wel voldoende voor.
- Het is fijn dat ik nu weet dat ik zoveel talenten en kwaliteiten heb die nodig zijn in onze maatschappij. Ik ben wel geen Einstein, maar ik ben er niet voor niets.

- Ik begrijp andere mensen nu beter en zij mij ook.
- Alleen al doordat ik nu weet hoe mijn brein werkt, word ik niet meer de klas uitgestuurd.
- Nu houd ik veel meer tijd over voor andere dingen na school of werk.
- Ik ben zo blij dat ik mag tekenen tijdens de les, nu gaat het luisteren en onthouden veel makkelijker.

Je bent niet de enige

In dit boek staan veel interviews met jongeren van verschillende leeftijden, met verschillende labels, verschillende achtergronden en verschillende opleidingsniveaus. De meesten staan er met een andere naam in dan hun eigen naam, simpelweg omdat de vooroordelen over de diverse labels nog erg groot zijn en we de vertellers daarom anoniem willen kunnen maken. Om dezelfde reden zijn hun portretten ook niet van hen. De verhalen zijn echter wel van henzelf. Het zijn ook bijna allemaal jongeren die bij ons in coaching of training zijn geweest, waardoor ze gemakkelijker kunnen vertellen over hun manier van denken en leren. Met een aantal van deze jongeren hebben we ook podcasts opgenomen die je via een QR-code op Spotify kunt beluisteren. Andere podcasts die in dit boek worden genoemd hebben we met elkaar opgenomen, met andere deskundigen op het vlak van het conceptuele denken, met diverse ouders en andere volwassenen die dan weer over hun eigen schooltijd praten of een ander relevant onderwerp. We hopen dat je ook daarin veel herkenning en erkenning van je eigen gevoelens en ervaringen zult vinden en dat je zult merken dat je zeker niet de enige bent die hiermee rondloopt.

Nogmaals: we hebben vooral de verhalen van jongeren in dit boek opgenomen omdat we hun perspectief willen laten zien. De herkenning die je daarin als volwassene kunt hebben is tweeledig:

1. Zelf ben je als volwassene ook zo jong geweest, dus misschien zou jij toen hetzelfde verhaal hebben verteld of ken je die verhalen van leeftijdgenoten;
2. Helaas is het zo dat situaties die kinderen en jongeren op school of in hun opleiding tegenkomen, ook nog vaak in werksituaties gebeuren. In die zin zijn hun verhalen universeel.

We willen je in ieder geval uitnodigen om als ouder ook naar je eigen schooltijd te kijken met de andere visie die we je in dit boek bieden, zodat jouw blik op je eigen kind en je eigen schooltijd kan veranderen als dat nodig blijkt. Want misschien maken jullie wel hetzelfde mee, maar moet de aanpak van de problemen wel anders zijn.

Gertrudie, 60 jaar, schrijver: 'Ik hoor al jaren:

"De jongeren van nu hebben het veel gemakkelijker, zij weten dat ze dyslexie, ADHD of dyscalculie hebben. Ze krijgen begeleiding en medicijnen en hebben nergens last van." Toch krijg ik in onze praktijk veel verhalen van jongeren die eenzaam zijn, moeite hebben met vrienden maken, depressief zijn, het gevoel hebben dat ze er niet bij te horen of niet worden begrepen. Velen hebben geen zin in school. Verveling is er alom, ze weten niet wat ze willen en falen regelmatig op spel-

lings- en rekentoetsen, op het schrijven van verslagen of de scriptie. Tegelijkertijd zie ik dat veel van deze jongeren zoveel mooie en wijze dingen zeggen over zichzelf en over de wereld.'

Hoe lees je dit boek?

Lees het boek vooral op een manier die voor jou prettig is. Op school hebben we geleerd om een boek vanaf het begin te lezen, maar dat is de lineaire manier van doen. Die mag je helemaal loslaten met – in ieder geval – dit boek.

Zo zou je bijvoorbeeld kriskras stukjes uit het boek kunnen lezen. Je kunt de verschillende paragrafen namelijk min of meer los van elkaar lezen. Kijk dus vooral wat je interessant of gemakkelijk vindt en ga dat lezen. Je kunt ook achterin beginnen met lezen en je zo naar voren werken.

Je kunt het ook heel anders aanpakken door eerst de tekeningen, de rijtjes, de tips of de verhaaltjes van andere conceptueel denkers te bekijken en te lezen. Of je kunt beginnen met alle filmpjes of podcasts te kijken of te beluisteren die met een QR-code in dit boek te vinden zijn.

Als je gaat lezen, kun je de stukken overslaan die je saai of oninteressant vindt en deze eventueel op een later tijdstip nog eens lezen, als je toch behoefte hebt aan deze informatie.

De noten in het boek kun je in principe gewoon overslaan. Ze zijn alleen voor hen die er meer over willen weten, die over de verschillende onderwerpen andere boeken of artikelen willen lezen of willen weten waar de wetenschappelijke onderbouwing voor de gegeven informatie vandaan komt. In ieder geval hebben we geprobeerd om het een leesbaar boek voor iedereen te maken.

Tip: Wij hebben inmiddels heel veel podcasts gemaakt over het conceptuele denken, wat het is, welke successen en tegenslagen mensen daardoor hebben, en meer. Dit zijn interviews met jongeren en volwassenen, ervaringsdeskundigen én onderwerpsdeskundigen. Veel van deze podcasts worden in dit boek bij specifieke onderwerpen getipt en kun je op Spotify beluisteren als je de QR-code volgt. De podcasts zijn ook op Soundcloud en I-Tunes te vinden. In één van de podcasts, nr. 24, leggen we heel expliciet uit wat conceptueel denken is. Wil je die luisteren, scan dan deze QR-code.

Gebruik het als 'praatboek' met je kinderen

Als je een ouder of verzorger bent, willen we je uitnodigen om dit boek als een soort van 'praatboek' met je kinderen te gaan gebruiken. Je kunt je kinderen stukjes laten lezen, hen voorlezen of hen uitleg geven over het conceptuele denken en daarbij de verschillende tekeningen gebruiken. Je kunt ook de tekeningen gebruiken als aanleiding om stukken uit het boek met hen te bespreken en daarin ook over je eigen ervaringen te vertellen. En vooral willen we je uitnodigen om de in het boek gegeven oefeningen te doen en daarmee samen of alleen te gaan experimenteren.

4. Conceptueel denkers passen niet in het schoolsysteem

‘De schoonheid van een experiment is dat het nooit kan mislukken.’

(De scheikundeleraar van Adelheid Roosen)

4.1 De geschiedenis van ons schoolsysteem

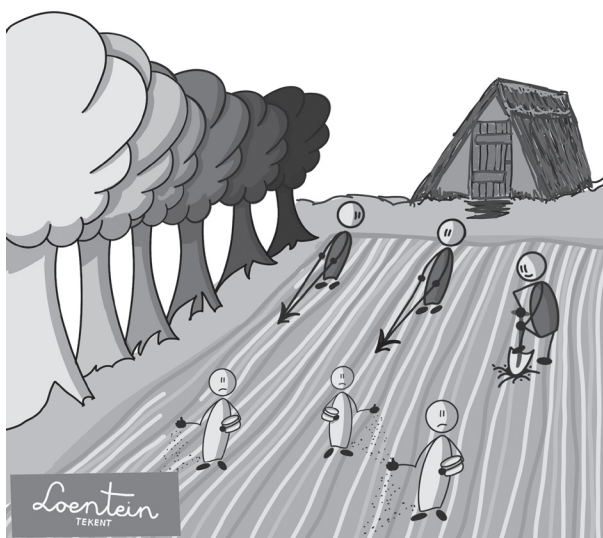
Er is een heleboel mis met ons schoolsysteem en ook al een heel lange tijd. Als zestigers én conceptueel denkers hebben wij ons er niet in thuis gevoeld, maar diezelfde verhalen horen wij ook van veertigers, dertigers en van de jongeren en de kinderen die nu op school zitten. Wat gaat er dan mis in dat schoolsysteem ondanks de vooruitgang die scholen natuurlijk ook gemaakt hebben? Deze vraag staat centraal in dit hoofdstuk en wordt vanuit verschillende perspectieven benaderd: vanuit het grote geheel, maar ook vanuit een aantal ‘details’, vanuit onderdelen die op school belangrijk zijn en daar waar we zien dat het systeem niet is ingesteld op conceptueel denkende leerlingen en studenten. Docenten begrijpen hierdoor wellicht beter waarom zij zichzelf vaak voelen dat ze in de knel zitten als het gaat om de ondersteuning van deze leerlingen en studenten.

Als volwassene, ouder of verzorger zul je wellicht een stuk van je eigen ervaring met school in dit hoofdstuk herkennen. Het is belangrijk om je als ouder bewust te zijn van zowel de positieve als de negatieve ervaringen uit je eigen schooltijd, want je eigen kinderen kunnen allerlei gevoelens en overtuigingen uit je eigen schoolloopbaan losmaken. Die ervaringen kun je dan ook weer meenemen in de gesprekken die je met je kind hebt over wat hij of zij in dit hoofdstuk herkent. We beginnen met het kijken naar het schoolsysteem vanuit zijn eigen geschiedenis, hoe het huidige schoolsysteem ontstaan is en welke rol spelen daarin inneemt.

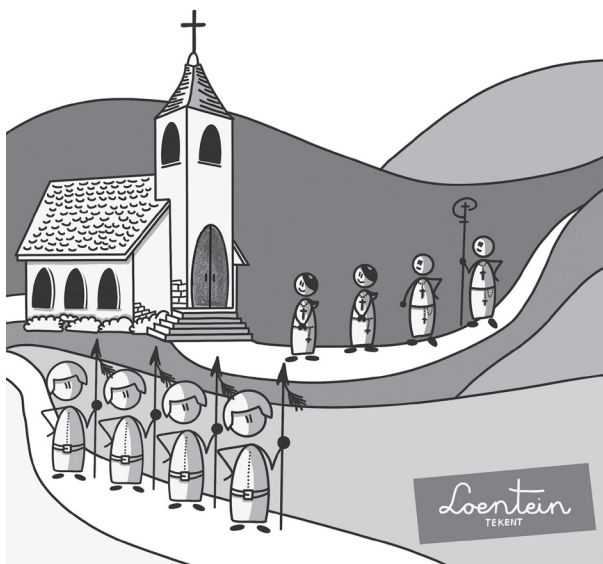
Leren door de eeuwen heen

In de tijd van de **Jagers en Verzamelaars** bestond er niets dat in de verste verte ook maar op school leek. Kinderen speelden vooral met elkaar en speelden eindeloos. Ze leerden van elkaar en omdat ze gemengd speelden (jongens-meisjes, jong-oud), deden ze spelenderwijs hun kennis op en leerden waardevolle vaardigheden, zoals samenwerken, eten verzamelen of vuur maken. Vermoedelijk werd je toen vooral beoordeeld op je kwaliteiten en talenten en kreeg je later in de groep die taken toebedeeld waarin je het beste was. Volgens historicus Johan Huizinga is ‘vrij spelen een basisbehoefte van de mens en de beste manier tot leren. Het geeft het leven zin’.¹

Vanaf het moment dat mensen **Landbouwers** werden, moesten kinderen steeds meer meehelpen op de boerderij en vaak zwaar en geestdodend werk doen. Ook toen bestonden er nog geen scholen. Volgens Rutger Bregman ontstond toen blijkbaar tegelijkertijd het idee dat kinderen 'opgevoed' moesten worden. Hun gedrag werd steeds meer gestuurd door straffen, bijvoorbeeld met een 'corrigerende tik'.² Kinderen konden niet meer spelen; er moest gewerkt worden.

De eerste echte scholen ontstonden met de opkomst van de eerste **Steden en Staten**. Volgens Rutger Bregman 'wilde de kerk vrome volgelingen, het leger loyale soldaten en de overheid harde werkers. [...] Pas in de negentiende eeuw werd het religieuze onderwijs langzamerhand vervangen door een nationaal systeem dat de kinderen opleidde tot brave en loyale burgers.'³ Desondanks was school vooral voorbehouden aan een elite. Alleen de kinderen wier ouders onderwijs konden betalen of die thuis gemist konden worden, mochten naar school. Alle andere kinderen moesten thuis meewerken zodat het gezin kon rondkomen en zij leerden dus niet lezen en schrijven.

Door de groeiende **Industrialisatie** in de achttiende en negentiende eeuw werkten kinderen soms al vanaf hun vijfde jaar in de fabriek. Daar kwam in 1874 in Nederland een einde aan met het Kinderwetje van Van Houten. Toen in 1901 in Nederland en in 1914 in België ook nog de Leerplichtwet werd ingevoerd, verruilden kinderen de werkvloer voor de schoolbanken en werden alle kinderen in principe in staat gesteld om te leren lezen en schrijven en een beroepsopleiding te volgen. De reden daarvoor was dat er behoefte was aan geschoolde fabrieksarbeiders. En dat is ook precies hoe de scholen werden ingericht: leerfabrieken die

6. Conceptueel denkers worden dubbel getroffen door stress

‘Beter is het, geheel blind te zijn, dan een zaak van slechts één kant te bezien.’

(Indische spreuk)

6.1 Waarom veroorzaakt school zoveel stress?

Zo ongeveer alle conceptueel denkers die wij kennen, hebben last van stress, faalangst, trauma's, negatieve gedachten, perfectionisme of andere stressgerelateerde verschijnselen als gevolg van hun schooltijd. Dat is reden genoeg om daar meerdere hoofdstukken aan te wijden, vooral omdat de kinderen en jongeren die nu op school zitten of een opleiding aan het volgen zijn, nagenoeg dezelfde ervaringen hebben als wijzelf ooit hadden.

Weinig psychologen, psychiaters, begeleiders of andere professionals die zich bezighouden met deze kinderen en jongeren, houden rekening met hoe stress de uitslagen van testen, onderzoeken en behandelingen negatief beïnvloedt. Daarom is het des te belangrijker dat jij als ouder of verzorger – of als docent – de ins en outs van stress bij conceptueel denkers, bij jezelf en bij je kind, leert kennen en ziet hoe zich dat vertaalt naar de dagelijkse schoolpraktijk.

Kinderen zijn nog erg kwetsbaar als ze naar school gaan

Kinderen gaan al op hun vierde jaar naar de basisschool. Dat is een leeftijd waarop ze al veel hebben geleerd, maar ook een leeftijd waarop ze nog helemaal afhankelijk zijn van de zorg van ouders om te kunnen overleven. Het is pas in ons tweede levensjaar dat de voorste hersenkwabben, die het grootste deel van onze neocortex in beslag nemen, zich in een snel tempo beginnen te ontwikkelen.¹ Tegen de tijd dat ze zeven jaar zijn, kun je aan kinderen vragen om stil te zitten, verwachten dat ze meer abstracte dingen snappen of dat ze hun eerste impulsen in be-

dwang kunnen houden. De hersenen van een kind hebben nog tot zeker zijn 23ste levensjaar nodig om volledig tot rijping te komen. Op het moment dat een kind naar de basisschool gaat, wordt het dus ook afhankelijk van de docenten om essentiële vaardigheden in het leven aan te leren, om erachter te komen wat hij of zij kan, wil en wie hij of zij is. De jeugd is een kwetsbare periode in het leven van een mens en is heel bepalend in het ontwikkelen van onze houding in het leven: kun je leven in de wetenschap dat je als mens OK bent, dat het leven te vertrouwen en de omgeving in essentie veilig is? Of ga je leven vanuit een soort wantrouwen, een basisgevoel van onveiligheid en een continue alertheid op alles wat er mis kan gaan?² School speelt daar een belangrijke rol in en daarom is het belangrijk dat het een veilige plek is. En al doen docenten vaak erg hun best om die veiligheid te creëren, wat wij in ons werk zien is dat school vaak niet veilig is en zeker niet voor conceptueel denkende leerlingen en studenten.

Kinderen betrekken de dingen op zichzelf

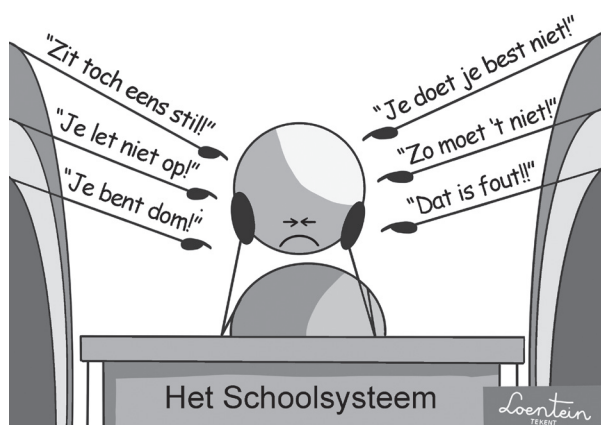
Het feit dat de hersenen van jonge leerlingen nog lang niet volgroeid zijn, maakt ook dat zij niet het volledige overzicht over situaties en gebeurtenissen hebben. Daardoor zullen zij al die dingen die stress veroorzaken, ook niet gauw als iets externs zien, maar het eerder op zichzelf betrekken. Dan zijn de fouten die zij maken hun eigen schuld, dan zal het feit dat ze door docenten niet worden begrepen wel komen doordat zijzelf iets niet goed doen. Dat ze anders zijn, negatieve opmerkingen krijgen of gepest worden, ligt in hun beleving aan henzelf en niet aan de ander of het schoolsysteem. Het is juist dat perspectief dat niet klopt, maar dat

wordt ons en hen vaak niet verteld, zeker niet op school. Daarom is het ook zo belangrijk om dat als ouder wel te doen en je kind uit te leggen hoe hij of zij anders naar de situatie kan kijken. Net zoals je misschien zelf hebt gedacht dat het jouw schuld was als school een vervelende tijd voor je was.

Als een kind de vervelende situaties op school als iets externs gaat zien, dan zou het kunnen denken dat school hem of haar de dingen niet goed aanleert, dat school er niet voor zorgt dat hij of zij zich er thuis kan voelen, dat de docent een rottag heeft en zijn of haar irritaties op de leerlingen afreageert, om maar wat andere gezichtspunten te noemen. Om het als iets externs te zien, is veel gezonder voor ons en hun zelfbeeld. Gezien alles wat er mis is met ons schoolsysteem, is het ook een veel juister standpunt. Het ligt niet aan jouw kind als iets niet (meteen) lukt, vooral niet op de manier zoals docenten van hen verwachten. Dat ligt echt aan het schoolsysteem waar elke conceptueel denker niet of niet goed in past.

Leerlingen moeten vooral aan de regels en de normen voldoen en dat doen conceptueel denkende kinderen bijna nooit. Dat veroorzaakt stress en die wordt versterkt doordat ze het idee krijgen dat het hun eigen schuld is.

Niet begrepen worden, onvoldoendes krijgen voor verslagen, niet "HBO-waardig" bevonden worden. Het hoort allemaal bij Jana's ervaringen op het HBO terwijl docenten ook zien dat ze de stof goed beheerst en toepast. De opleiding heeft geen idee wat ze met studenten als zij aan moet. Ze vertelt erover in podcast nr. 29:

Jonathan, 15 jaar, 4 HAVO: 'Als ik dingen moet doen die ik niet interessant vind, krijg ik stress en is het moeilijk om mijzelf te motiveren. In mijn hoofd is het dan een chaos. Ik heb dan geen idee hoe ik moet beginnen aan bijvoorbeeld mijn huiswerk. Dat gebeurt 40 procent van de dag.'

Daardoor heb ik op school regelmatig het idee dat ik iets niet weet, niet kan of iets gemist heb. Hierdoor keldert mijn zelfvertrouwen. Het rare is dat als ik bij vrienden ben, dit nooit speelt. Dat betekent dat ik eigenlijk nooit weet waar ik aan toe ben: dan voel ik me goed en dan weer slecht. Deze wisselwerking maakt dat ik niet op mijn zelfvertrouwen kan vertrouwen. Hierdoor ben ik regelmatig gedemotiveerd. Dit is erg belastend en bepaald zeker 80 procent van mijn leven. Ik ben niet echt pessimistisch over mijn leven, ik heb me voorgenomen dat ik zelf bepaal waar ik terecht

kom en wat ik wil bereiken, ook al zeggen volwassenen daar anderen dingen over en geloven ze niet allemaal in mij. Dit alles maakt dat ik veel last heb van uitstelgedrag en daar heb ik dan met mijn moeder weer vaak ruzie over!

School versterkt het idee van niet goed te zijn

Veel conceptueel denkers kennen het gevoel dat ze zich op school niet thuis of veilig voelen. Het is niet voor niets dat er zoveel leerlingen en studenten uitvallen, thuiszitten en geen diploma halen. Je kan het gevoel hebben een vreemde te zijn, anders te zijn, stom of dom of juist te slim voor de anderen te zijn. Je kunt je vervelen, niet uitgedaagd worden of continu te horen krijgen dat je beter je best moet doen. Dit heeft allemaal te maken met het conceptuele denken dat regelmatig of helemaal niet wordt begrepen door docenten en andere betrokkenen. Tegelijkertijd doen conceptueel denkende leerlingen en studenten vaak enorm hun best om aan de verwachtingen van de omgeving te voldoen of om er toch bij te horen.

Het is vooral de continue negatieve bevestiging op school dat je het niet goed doet, dat je het fout

Veel leerlingen en studenten met labels als dyslexie, ADHD, ADD, dyscalculie, TOS, dyspraxie, autisme en hoogbegaafdheid komen vroegtijdig thuis te zitten of voelen zich erg ongelukkig op school. Dat komt omdat ze als conceptueel denkers niet passen in een schoolsysteem dat erg lineair is ingericht. Een systeem waarin ze bijna dagelijks stress ervaren of waardoor ze zelfs getraumatiseerd raken. Dergelijke schooltrauma's kunnen ook op volwassen leeftijd een grote rol spelen in spanningen die veel mensen in het werk, hun opleiding of in hun relatie ervaren.

'Slimmer dan de juf' legt uit wat conceptueel denken is – een manier van denken en informatie verwerken die nauw verbonden is met bovenstaande labels – en welke vooroordelen en misverstanden er over conceptueel denkers bestaan. Het boek legt uit waarom het schoolsysteem niet passend is voor deze leerlingen en studenten en wat de gevolgen daarvan zijn voor hun prestaties, zelfbeeld en zelfvertrouwen. Het bevat illustraties om de uitleg over de verschillende onderwerpen gemakkelijker te maken en QR-codes naar podcasts en filmpjes voor meer verdieping of verduidelijking. Tips en oefeningen helpen volwassenen, ouders en kinderen om stress te verminderen en geven ouders handvatten om hun kinderen effectiever te begeleiden.

'Slimmer dan de juf' is er niet alleen voor ouders met schoolgaande kinderen, maar voor iedereen die ooit op school gezeten heeft. Het helpt je om jezelf, je kind, je partner, maar ook je medewerker, je collega of je leerling of student beter te begrijpen én om deze labels op een positieve manier te benaderen.

Gertrudie Boersen en Sjan Verhoeven leiden trainings- en coachbureau Dynamika in Amsterdam en begeleiden mensen met een diversiteit aan labels. Beiden zijn conceptueel denker, zonder en met label, en hebben een unieke en succesvolle werkwijze ontwikkeld. Zij hebben samen drie boeken over dyslexie geschreven. Sjan Verhoeven is in 2017 geridderd voor haar werk op het gebied van dyslexie. Dynamika heeft inmiddels meer dan 100 podcasts over het onderwerp conceptueel denken gepubliceerd.